DOMSTOLENS DOM
den 5 mars 1998 *

I mål C-160/96,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Sozialgericht Karlsruhe (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Manfred Molenaar,

Barbara Fath-Molenaar

och

Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg

angående tolkningen av artikel 6 och artikel 48.2 i EG-fördraget,

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G. C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena C. Gulmann, H. Ragnemalm, M. Wathelet och R. Schintgen samt domarna

* Rättegångsspråk: tyska.

G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (referent), G. Hirsch, P. Jann, L. Sevón och K. M. Ioannou,

generaladvokat: G. Cosmas,
justitiesekreterare: biträdande justitiesekreteraren H. von Holstein,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Manfred och Barbara Molenaar, genom advokaten S. de Witt, Freiburg,

— Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg, genom K. Hirzel, Rechtsassessor, Justiziar,

— Tysklands regering, genom E. Röder, Ministerialrat, förbundsekonomiministeriet, i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom M. Potacs, Univ. Doz. DDr., Bundeskanzleramt, i egenskap av ombud,

— Sveriges regering, genom L. Nordling, rättschef för EU-frågor, Utrikesdepartementet, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren P. Hillenkamp och M. Patakia, rättstjänsten, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 8 oktober 1997 av: Manfred och Barbara Molenaar, företrädda av advokaten W. Schirp, Freiburg, Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg, företrädd av K. Hirzel, Tysklands regering, företrädd av E. Röder, Österrikes regering, företrädd av G. Hesse, Magister, Bundeskanzleramt, och kommissionen, företrädd av P. Hillenkamp,

och efter att den 9 december 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Sozialgericht Karlsruhe har genom beslut av den 28 mars 1996, som inkom till domstolens kansli den 13 maj samma år, i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget ställt en fråga om tolkningen av artikel 6 och artikel 48.2 i EG-fördraget.

2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan Manfred och Barbara Molenaar, nederländsk respektive tysk medborgare, å ena sidan, och Allgemeine Ortskrankenkasse Baden-Württemberg (allmän sjukförsäkringskassa, nedan kallad AOK), å andra sidan, i fråga om makarnas rätt att uppbära förmåner enligt den tyska socialförsäkringen mot risken för vårdbehov (nedan kallad vårdförsäkringen).

3 Försäkringen inrättades med verkan från och med den 1 januari 1995 genom Pflegeversicherungsgesetz (lag om socialförsäkring mot risken för vårdbehov, nedan

kallad lagen), vilken utgör bok XI i Sozialgesetzbuch (den tyska lagsamlingen avseende sociala trygghetslagar, nedan kallad SGB). Den är avsedd att täcka kostnader för de försäkrades vårdbehov, varmed avses ett permanent behov av att i stor utsträckning ta andra personers hjälp i anspråk för att utföra vardagsgöromål (kroppshygien, intagande av föda, förflyttning, underhåll av den egna bostaden, etc.).

4 Enligt lagen skall samtliga personer som är frivilligt eller obligatoriskt anslutna till ett sjukförsäkringssystem betala avgifter till vårdförsäkringssystemet.

5 Vårdförsäkringen ger först och främst rätt till förmåner som är avsedda att täcka de kostnader som uppstår för vård som utförs i hemmet av tredje man. Dessa förmåner, som kallas "hemvårdsförmåner" och vars omfattning beror på den berördes vårdbehov, kan på begäran av förmånstagaren utges antingen i form av vård, utförd av godkända organ, eller i form av ett månatligt bidrag, kallat "vårdbidrag", vilket gör det möjligt för förmånstagaren att välja den form av hjälp han anser vara mest lämplig.

6 Genom vårdförsäkringen ges den försäkrade även rätt att få ersättning för kostnader för vård i sjukhem eller vårdinrättningar, bidrag för att under semesterperioder kunna ha en vikarie för den tredje man som vanligtvis ägnar sig åt honom, bidrag och ersättningar för att täcka olika kostnader som föranleds av hans vårdbehov, såsom inköp och installation av särskild utrustning eller ombyggnad av bostaden.

7 Om vissa villkor är uppfyllda, ersätts slutligen genom vårdförsäkringen avgifter för ålders-, invaliditets- och olycksfallsförsäkringar för den tredje man som bistår den försäkrade.

8 I enlighet med 34 § första stycket punkt 1 i bok XI i SGB krävs det för uppbärande av förmåner enligt vårdförsäkringen att den försäkrade är bosatt inom tyskt territorium.

9 Manfred och Barbara Molenaar förvärvsarbetar i Tyskland men är bosatta i Frankrike. De är båda frivilligt anslutna till sjukförsäkringssystemet i Tyskland och är skyldiga att betala avgifter till vårdförsäkringen sedan den 1 januari 1995.

10 I december 1994 och i januari 1995 informerades de emellertid av den behöriga sjukförsäkringskassan, AOK, om att de inte kunde göra anspråk på att få förmåner enligt vårdförsäkringen utbetalade så länge som de var bosatta i Frankrike.

11 Manfred och Barbara Molenaar väckte därför talan vid Sozialgericht Karlsruhe och yrkade bland annat att det skulle fastslås att de inte var skyldiga att betala avgifter till vårdförsäkringen, eftersom de inte kunde komma i åtnjutande av förmånerna. De gjorde i det avseendet gällande att det bosättningsvillkor som ställs i 34 § första stycket punkt 1 i bok XI i SGB för att erhålla förmånerna strider mot artikel 6 och artikel 48 i fördraget.

12 Sozialgericht Karlsruhe, som ansåg att en tolkning av dessa bestämmelser var nödvändig för att lösa tvisten, hänsköt följande tolkningsfråga till domstolen:

"Skall artikel 6 och artikel 48.2 i EG-fördraget tolkas så, att de innebär en begränsning av en medlemsstats rätt att inrätta ett socialt trygghetssystem avsett att täcka risken för vårdbehov genom en lagstadgad försäkringsskyldighet och därvid föreskriva att personer som är bosatta i en annan medlemsstat skall betala avgifter, även om dessa personer permanent eller tillfälligt saknar rätt till förmåner enligt detta system på grund av sin bosättning?"

13 Genom sin fråga vill den nationella domstolen i huvudsak få klarhet i om artikel 6 och artikel 48.2 i fördraget utgör hinder för att en medlemsstat ålägger personer som arbetar inom dess territorium men är bosatta i en annan medlemsstat att betala avgifter till ett sådant system för social trygghet som vårdförsäkringen, trots att förmåner enligt systemet inte utbetalas i den medlemsstat där arbetstagarna i fråga är bosatta.

14 För att besvara denna fråga måste det erinras om att domstolen i sin rättspraxis (se bland annat dom av den 18 maj 1989 i mål 368/87, Troiani, REG 1989, s. 1333, punkt 20, och av den 22 november 1995 i mål C-443/93, Vougioukas, REG 1995, s. I-4033, punkt 30) har ansett att rådet, för att tillförsäkra ett verkligt utnyttjande av rätten till fri rörlighet som föreskrivs i artikel 48 i fördraget, enligt artikel 51 i EG-fördraget var skyldigt att införa ett system för att göra det möjligt för arbetstagare att övervinna de svårigheter som kunde uppkomma på grund av nationella regler om social trygghet, och att rådet i princip har uppfyllt denna skyldighet genom att anta förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 57).

15 Under dessa omständigheter bör den hänskjutna frågan undersökas mot bakgrund av bestämmelserna i förordningen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983 (EGT L 230, s. 6; svensk specialutgåva, område 5, volym 3, s. 13, nedan kallad förordning nr 1408/71), för att avgöra om ett sådant system som vårdförsäkringssystemet omfattas av förordningens tillämpningsområde.

16 Alla de som har intervenerat under förfarandet är ense om att ett sådant system som är aktuellt i målet vid den nationella domstolen omfattas av förordning nr 1408/71.

17 Sökandena i målet vid den nationella domstolen samt den tyska, den österrikiska och den svenska regeringen anser närmare bestämt att de förmåner som följer av systemet kan hänföras till de "förmåner vid sjukdom" som avses i artikel 4.1 a i

förordningen. Sökandena i målet vid den nationella domstolen har gjort gällande att dessa förmåner även skulle kunna hänföras till de "förmåner vid ålderdom" som avses i punkt c i den bestämmelsen.

18 Kommissionen anser däremot att även om vårdförsäkringssystemets förmåner förvisso omfattas av förordning nr 1408/71, går det inte att hänföra dem till uteslutande en av de grenar av social trygghet som anges i artikel 4.1 i förordningen. Enligt kommissionen företer förmånerna kännetecken som återfinns hos grenarna sjukdom, invaliditet och ålderdom som anges i punkterna a, b och c och kan inte likställas strikt med någon av dessa grenar.

19 Det skall i det avseendet erinras om att distinktionen mellan de förmåner som omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 1408/71 och de förmåner som faller utanför detta område huvudsakligen grundas på varje förmåns grundläggande kännetecken, bland annat dess syfte och villkor för beviljande, och inte på om en förmån kvalificeras som en social trygghetsförmån eller inte i nationell lagstiftning (se dom av den 16 juli 1992 i mål C-78/91, Hughes, REG 1992, s. I-4839, punkt 14).

20 Enligt fast rättspraxis kan en förmån anses vara en social trygghetsförmån i den mån som den beviljas förmånstagaren — utan någon individuell och skönsmässig bedömning av dennes personliga behov — på grundval av en situation som definieras i lag och då den hänför sig till någon av de risker som uttryckligen anges i artikel 4.1 i förordning nr 1408/71 (se bland annat domarna av den 27 mars 1985 i mål 249/83, Hoeckx, REG 1985, s. 973, punkt 12—14, och i mål 122/84, Scrivner, REG 1985, s. 1027, punkt 19—21, dom av den 20 juni 1991 i mål C-356/89, Newton, REG 1991, s. I-3017, samt domen i det ovannämnda målet Hughes, punkt 15). Denna förteckning är nämligen uttömmande, vilket innebär att en gren av social trygghet som inte nämns där inte omfattas av denna beteckning, även om grenen ger förmånstagaren en i lag fastställd ställning som medför rätt till en förmån (se bland andra dom av den 11 juli 1996 i mål C-25/95, Otte, REG 1996, s. I-3745, punkt 22).

21 Vad beträffat det första av dessa båda villkor, är det ostridigt att bestämmelserna om beviljande av förmåner enligt vårdförsäkringen ger förmånstagarna en i lag fastställd rättighet.

22 Vad beträffar det andra villkoret, framgår det av handlingarna i målet att förmånerna enligt vårdförsäkringen är avsedda att främja vårdberoende personers självständighet, särskilt på det ekonomiska planet. Närmare bestämt är systemet avsett att främja förebyggande verksamhet och rehabilitering i stället för vård och att gynna vård i hemmet i stället för institutionsvård.

23 Vårdförsäkringen ger rätt till ersättning, helt eller delvis, för vissa av de kostnader som uppstår på grund av den försäkrades vårdbehov, såsom vård som utförs i hemmet, i specialiserade hem eller inrättningar, inköp av utrustning som är nödvändig för den försäkrade, genomförande av ombyggnadsarbeten i bostaden samt utbetalning av ett månatligt bidrag som gör det möjligt för den försäkrade att välja vårdform, exempelvis genom att på något sätt betala för hjälp som utförs av tredje man. Genom vårdbidragssystemet kommer dessutom tredje man ibland att omfattas av olycksfalls-, ålders- eller invaliditetsförsäkring.

24 Förmåner av denna typ syftar således huvudsakligen till att utgöra ett komplement till förmåner enligt sjukförsäkringen, till vilken de för övrigt är organisatoriskt knutna, för att förbättra de vårdberoendes hälsotillstånd och livssituation.

25 Under dessa omständigheter skall dessa förmåner, även om de uppvisar vissa särdrag, räknas som "förmåner vid sjukdom" i den mening som avses i artikel 4.1 a i förordning nr 1408/71.

26 Den hänskjutna frågan skall därför undersökas mot bakgrund av de bestämmelser i förordning nr 1408/71 som avser beviljande av sjukförmåner då den berörde är bosatt i en annan medlemsstat än den behöriga medlemsstaten. I artikel 19.1 a och 19.1 b i förordning nr 1408/71 föreskrivs följande:

"En anställd eller en egenföretagare som är bosatt inom en annan medlemsstats territorium än den behöriga statens och som uppfyller villkoren i den behöriga statens lagstiftning för rätt till förmåner skall ... få följande förmåner i den stat där han är bosatt:

a) Vårdförmåner som för den behöriga institutionens räkning utges av institutionen på bosättningsorten enligt bestämmelserna i den lagstiftning som institutionen tillämpar som om han vore försäkrad där.

b) Kontantförmåner som utges av den behöriga institutionen enligt den lagstiftning som denna tillämpar. ..."

27 Den dubbla mekanism som följer av bestämmelserna i förordning nr 1408/71 tillämpas såväl på arbetslösa, i enlighet med artikel 25.1 a och 25.1 b, som på pensionärer som omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som de är bosatta i, i enlighet med artikel 28.1 a och 28.1 b.

28 Parterna i målet vid den nationella domstolen och de regeringar som har inkommit med yttranden till domstolen är oense om huruvida de förmåner som är aktuella i målet vid den nationella domstolen, närmare bestämt vårdbidraget, skall kvalificeras som "vårdförmåner" eller som "kontantförmåner" enligt sjukförsäkringen.

29 Å ena sidan hävdar den tyska och den svenska regeringen att förmånerna enligt vårdförsäkringen, som är avsedda att göra det möjligt för förmånstagarna att betala vissa kostnader som föranleds av deras hälsotillstånd, utgör "vårdförmåner" enligt sjukförsäkringen, även om de utbetalas i form av ett månatligt bidrag såsom vårdbidraget. Den tyska regeringen har i detta avseende gjort gällande att den tyske lagstiftaren då lagen antogs klargjorde att vårdbidraget var en "vårdförmån" hänförlig till grenen sjukdom.

30 Å andra sidan anser kärandena i målet vid den nationella domstolen, den österrikiska regeringen samt kommissionen att förmåner som vårdbidraget, som inte är avsedda att täcka vissa bestämda utgifter, utgör "kontantförmåner" enligt sjukförsäkringen.

31 Domstolen angav redan i sin dom av den 30 juni 1966 i mål 61/65, Vaassen-Göbbels (REG 1966, s. 377, särskilt s. 400; svensk specialutgåva, häfte 1), som avsåg rådets förordning nr 3 av den 25 september 1958 om social trygghet för migrerande arbetstagare (EGT 30, 1958, s. 561), vilken föregick förordning nr 1408/71 och i vilken samma terminologi användes, att begreppet "[vårdförmåner]" inte utesluter att en sådan förmån kan utgöra en kontant utbetalning av en institution som ansvarar för utbetalningar, bland annat i form av betalning av eller ersättning för kostnader, och att begreppet "kontantförmåner" huvudsakligen omfattar förmåner avsedda att kompensera förlorad inkomst för den sjuke arbetstagaren.

32 Såsom har påpekats ovan, närmare bestämt i punkterna 5, 6, 7 och 23 i denna dom, består förmånerna enligt vårdförsäkringen till en del av betalning av eller ersättning för kostnader som orsakas av den berördes vårdbehov, närmare bestämt för kostnader av medicinsk natur som föranleds av dennes hälsotillstånd. Förmånerna, som är avsedda att täcka kostnader för vård av den försäkrade, såväl i hemmet som i specialiserade inrättningar, för inköp av utrustning och genomförande av ombyggnadsarbeten, omfattas ovedersägligen av begreppet "vårdförmån" som avses i artikel 19.1 a, artikel 25.1 a och artikel 28.1 a i förordning nr 1408/71.

33 Trots att även vårdbidraget är avsett att täcka vissa av de kostnader som föranleds av den berördes vårdbehov, närmare bestämt kostnader för hjälp av tredje man, och inte för att kompensera förlorad inkomst för förmånstagaren, uppvisar det likväl kännetecken som skiljer det från vårdförmåner enligt sjukförsäkringen.

34 För det första är utbetalningen av bidraget periodisk och inte underordnad krav på att vissa utgifter, såsom vårdutgifter, skall ha uppkommit, och a fortiori inte ett intyg på att uppkomna utgifter skall företes. För det andra är vårdbidragets belopp ett schablonbelopp som är oberoende av förmånstagarens faktiska levnadsomkostnader. För det tredje förfogar förmånstagaren över en stor frihet i fråga om att utnyttja de belopp som han har tilldelats. Närmare bestämt kan vårdbidraget, som den tyska regeringen själv har påpekat, användas av förmånstagaren för att ersätta en familjemedlem eller närstående som bistår honom frivilligt.

35 Vårdbidraget framstår således som ett finansiellt stöd som gör det möjligt att uppnå en generell förbättring av vårdbehövande personers levnadsstandard, genom att de merkostnader som föranleds av deras tillstånd kompenseras.

36 Således skall en sådan förmån som vårdbidraget anses utgöra en "kontantförmån" enligt sjukförsäkringen i den mening som avses i artikel 19.1 b, artikel 25.1 b och artikel 28.1 b i förordning nr 1408/71.

37 Under dessa omständigheter framgår det å ena sidan av ordalydelsen av artikel 19.1 a i förordning nr 1408/71 att en anställd som är bosatt i en annan medlemsstat än den där han är anställd kan uppbära sådana förmåner som vårdförmåner enligt vårdförsäkringen, i bosättningsstaten, i den mån som det i den statens lagstiftning föreskrivs att vårdförmåner skall utges i syfte att täcka samma risker som de som täcks av vårdbidraget i anställningsstaten, oavsett om det system för

social trygghet som försäkringen ingår i har en mer specifik benämning. Utbetalningen av dessa förmåner görs av institutionen på bosättningsorten enligt de bestämmelser som föreskrivs i bosättningsstatens lagstiftning. Samma sak gäller för arbetslösa och pensionärer som omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som de är bosatta i, i enlighet med artikel 25.1 a och artikel 28.1 a i förordning nr 1408/71.

38 Å andra sidan framgår det av artikel 19.1 b i förordning nr 1408/71 att den anställde skall kunna uppbära sådana kontantförmåner som vårdbidraget i den medlemsstat som han är bosatt i, även om det i lagstiftningen i sistnämnda stat inte föreskrivs någon sådan förmån. Förmånerna i fråga skall utbetalas av den behöriga institutionen i den medlemsstat som den berörde är anställd i enligt de villkor som föreskrivs i sistnämnda stat. Samma sak gäller för arbetslösa och pensionärer som omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som de är bosatta i, i enlighet med artikel 25.1 b och artikel 28.1 b i förordning nr 1408/71.

39 En bestämmelse som den i 34 § första stycket punkt 1 i bok XI i SGB, som förbjuder utbetalning av "kontantförmåner" enligt vårdförsäkringen i den migrerande arbetstagarens bosättningsstat, strider således mot föreskrifterna i artikel 19.1 b i förordning nr 1408/71. Den strider även, vad beträffar arbetslösa och pensionärer som omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat än den som de är bosatta i, mot bestämmelserna i artikel 25.1 b och artikel 28.1 b i förordning nr 1408/71.

40 Varken denna oförenlighet eller det faktum att vårdförmånerna enligt vårdförsäkringen utges av en institution på bosättningsorten ger emellertid de migrerande arbetstagarna rätt att undantas, helt eller delvis, från skyldigheten att betala de avgifter som är avsedda att finansiera vårdförsäkringen.

41 Det finns nämligen inte någon gemenskapsrättslig regel som ålägger den behöriga institutionen att kontrollera om arbetstagaren kan komma i åtnjutande av samtliga förmåner som ingår i ett sjukförsäkringssystem innan de ansluter honom och tar ut motsvarande avgifter. Rätten till förmåner bestäms enligt de villkor som ställs i den behöriga statens lagstiftning den dag rätten kan göras gällande, varför den situation som föreligger när avgiften utkrävs saknar relevans i detta fall. Det gäller även för arbetstagarens bosättning, som inte är en faktor som slås fast definitivt när denne ansluts eller betalar avgifter.

42 Att medge en rätt till avgiftsbefrielse skulle dessutom innebära ett godkännande av att anslutna behandlas olika i fråga om omfattningen av de risker som täcks av sjukförsäkringen beroende på om de är bosatta eller inte i den stat som svarar för försäkringen. Att låta den migrerande arbetstagaren välja om han vill bli befriad från avgiftsskyldighet skulle för den behöriga medlemsstaten innebära att han ombads att i förväg ge avkall på rätten att utnyttja det system som inrättats genom artikel 19.1, artikel 25.1 och artikel 28.1 i förordning nr 1408/71. En sådan konsekvens kan varken följa av fördraget, närmare bestämt av artikel 6 och artikel 48.2 i fördraget, eller av förordning nr 1408/71.

43 Under alla omständigheter ger betalning av avgifter till ett sjukförsäkringssystem i princip den försäkrade rätt att uppbära förmåner enligt detta system då han uppfyller de villkor som fastställs i den behöriga statens lagstiftning, med undantag av sådana villkor som inte är förenliga med tillämpliga gemenskapsbestämmelser i fråga om social trygghet. Manfred och Barbara Molenaar skulle således med fog kunna åberopa förordning nr 1408/71 för att erhålla vårdbidraget, trots de bestämmelser i nationell rätt som strider mot denna förordning.

44 Under dessa omständigheter blir svaret på den hänskjutna frågan följande. Artikel 6 och artikel 48.2 i fördraget utgör inte hinder för att en medlemsstat ålägger personer som förvärvsarbetar inom dess territorium men är bosatta i en annan medlemsstat att betala avgifter till ett system för social trygghet som täcker risken för vårdbehov. Artikel 19.1, artikel 25.1 och artikel 28.1 i förordning nr 1408/71

utgör däremot hinder för att utbetalning av ett sådant bidrag som vårdbidraget, som utgör en kontant sjukvårdsförmån, underställs krav på att den försäkrade skall vara bosatt i den medlemsstat som svarar för försäkringen.

Rättegångskostnader

45 De kostnader som har förorsakats den tyska, den österrikiska och den svenska regeringen samt Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående den fråga som genom beslut av den 28 mars 1996 ställts av Sozialgericht Karlsruhe — följande dom:

Artikel 6 och artikel 48.2 i EG-fördraget utgör inte hinder för att en medlemsstat ålägger personer som förvärvsarbetar inom dess territorium men är bosatta i en annan medlemsstat att betala avgifter till ett system för social trygghet som täcker risken för vårdbehov. Artikel 19.1, artikel 25.1 och artikel 28.1 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, i dess ändrade och uppdaterade lydelse

enligt rådets förordning (EEG) nr 2001/83 av den 2 juni 1983, utgör däremot hinder för att utbetalning av ett sådant bidrag som vårdbidraget, som utgör en kontant sjukvårdsförmån, understålls krav på att den försäkrade skall vara bosatt i den medlemsstat som svarar för försäkringen.

Rodríguez Iglesias Gulmann Ragnemalm

Wathelet Schintgen Mancini

Moitinho de Almeida Kapteyn Murray

Edward Puissochet Hirsch

Jann Sevón Ioannou

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 5 mars 1998.

R. Grass

Justitiesekreterare

G. C. Rodríguez Iglesias

Ordförande